

การเมืองจีนในทศวรรษ 1980: ชัยชนะของเติ้ง เสี่ยวผิง

จารุวัฒน์ ชาติประเสริฐ*

การเมืองจีนภายหลังที่เหมา เจ๋อตงทำการปฏิวัติและเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นสังคมนิยมสำเร็จในปี 1949 ได้ดำเนินมาด้วยความสับสน เต็มไปด้วยความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ที่มีแนวความคิดในการพัฒนาประเทศแตกต่างกัน

เติ้ง เสี่ยวผิง และผู้นำในกลุ่มมีแนวความคิดในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยโดยให้ความสำคัญต่อการเปิดประเทศ (Open Door Policy) วิทยาศาสตร์และวิธีการจัดการแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับสังคมจีน แนวความคิดดังกล่าวได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มฝ่ายซ้ายหรือกลุ่มอนุรักษ์นิยมว่าเป็น “ลัทธิแก่” ความขัดแย้งและความไม่ลงรอยในแนวความคิดดังกล่าวเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การต่อสู้ทางการเมืองของผู้นำจีนตลอดมาตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เพราะถ้ากลุ่มใดสามารถขึ้นมีอำนาจได้ กลุ่มนั้นก็สามารถนำนโยบายของตนมาใช้ในการบริหารประเทศ ดังนั้นการเมืองภายในจีนในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาจึงเป็นเรื่องของการต่อสู้ทางการเมืองที่เข้มข้น

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ประธานเหมา เจ๋อตงได้ถึงแก่อนิจกรรม เติ้ง เสี่ยวผิงและผู้นำในกลุ่มได้ขึ้นมา

มีอำนาจ และสามารถครองอำนาจจนถึงปัจจุบันด้วยความราบรื่นพอสมควร ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างหนาแน่นว่า การประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 13 เมื่อเดือนตุลาคมที่ผ่านมาเป็นชัยชนะครั้งสำคัญของเติ้ง เสี่ยวผิง อย่างไรก็ตามแม้ว่าเติ้ง เสี่ยวผิง และพวกจะกุมอำนาจอยู่ในขณะนี้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความขัดแย้งที่มีอยู่แต่เดิมจะหมดสิ้นไป ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเติ้ง เสี่ยวผิงและผู้นำในกลุ่มที่จะต้องจัดการกับความขัดแย้ง ป้องกันมิให้ปะทุและขยายขอบเขตออกไปจนไม่สามารถควบคุมได้ดังวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อครั้งการปฏิวัติวัฒนธรรมในช่วงปี 1965 - 1969

บทความนี้มุ่งที่จะวิเคราะห์การขึ้นมาใช้อำนาจและการครองอำนาจของเติ้ง เสี่ยวผิงและพวกว่าภายหลังจากการขึ้นมาใช้อำนาจ กลุ่มนี้ได้จัดการกับความขัดแย้งอย่างไร การประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคฯ ครั้งที่ 13 มีผลกระทบต่อการเมืองจีนในอนาคตอย่างไร และทศวรรษหน้าจะคงเป็นทศวรรษของเติ้ง เสี่ยวผิงและพวกต่อไปหรือไม่ โดยในตอนต้นจะเป็นการปูพื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมืองของจีนโดยสังเขป

*นักวิจัย สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พัฒนาการทางการเมืองของจีน

ภายหลังจากที่การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาชนประสบความสำเร็จ จีนได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกในปี 1954 โดยมีโจว เอ็นไล เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก และได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่หนึ่งในปี 1955 แผนพัฒนานี้ได้รับอิทธิพลจากโซเวียตซึ่งใกล้ชิดกับจีนมากในขณะนั้น แนวทางการพัฒนาในแผนนี้เน้นในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลักโดยอาศัยความร่วมมือจากโซเวียต ทำให้อุตสาหกรรมจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมหนักสามารถขยายตัวอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาประเทศตามแผนดังกล่าวซึ่งเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก ทำให้ภาคเกษตรกรรมถูกละเลย เกิดปัญหาผลผลิตทางเกษตรเพิ่มขึ้นน้อยมาก ด้วยเหตุนี้เหมา เจ๋อตุง จึงได้หาทางแก้ไขโดยเสนอนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เรียกว่า “ธงแดงสามผืน” ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การให้ความสำคัญแก่ภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมไปพร้อม ๆ กัน และเน้นการใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ควบคู่กันไป
2. การก้าวกระโจนทางเศรษฐกิจโดยการพยายามเพิ่มพูนผลผลิตในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็วด้วยแรงงานของมวลชนจีน
3. การสร้างระบบคอมมูนประชาชนให้เป็นหน่วยพื้นฐานทางด้านการผลิต การบริหาร การศึกษา การสาธารณสุข และการทหาร

เหมา เจ๋อตุงได้ใช้การปลุกระดมมวลชนและใช้อุดมการณ์เป็นเครื่องกระตุ้นให้ชาวจีนเสียสละและร่วมมือกันพัฒนาประเทศจีนให้ก้าวกระโจนอย่างรวดเร็ว ซึ่งในระยะแรกของการนำนโยบายดังกล่าวมาใช้ประสบความสำเร็จมาก ผลผลิตทางอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้น กอปรกับดินฟ้าอากาศเอื้ออำนวย แต่ต่อมาในปี 1959 - 1960 ได้เกิดภาวะผันแปรทางดินฟ้าอากาศในขณะที่ประชาชนเริ่มเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานอย่างหนักมาโดยตลอด ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหวังเกรงว่าผลผลิตต่าง ๆ จะไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงมีการยุบบังคับประชาชนให้ทำงาน และการส่งรายงานเท็จเสนอผู้นำระดับสูง ในที่สุดจึงเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เพราะผลผลิตจริงลดต่ำลงมาก เกิดสภาวะขาดแคลนอาหาร และในบางแห่งก็มีการปล้นสะดมภัยฉางของทางการด้วย

ความขัดแย้งทางการเมืองได้เปิดฉากขึ้นเมื่อมีการวิพากษ์วิจารณ์ความล้มเหลวที่เกิดขึ้น รัฐมนตรีกลาโหมผิง เต๋อหวยได้วิพากษ์วิจารณ์นโยบายก้าวกระโจนของเหมา เจ๋อตุง ซึ่งทำให้เหมา ไม่พอใจและกดดันให้ผิง เต๋อหวยถูกขับออกจากตำแหน่งในปลายปี 1959 และแต่งตั้งนายพลหลิน เปียว ให้ดำรงตำแหน่งแทน

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งนั้นได้ก่อให้เกิดความยากลำบากและขาดแคลนอาหารเป็นเวลาถึง 3 ปี คือช่วงระหว่างปี 1960 - 1962 และในช่วงนั้นเองที่หลิว เส้าฉี และเติ้ง เสี่ยวผิง ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างไปจากแนวทางของเหมา เจ๋อตุงมาใช้ ในขณะเดียวกันได้มีการวิพากษ์วิจารณ์เหมา เจ๋อตุงทางอ้อมในหมู่ปัญญาชนในพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยแสดงออกในรูปแบบของบทละครและเรื่องสั้นต่าง ๆ

ซึ่งทำให้هماไม่พอใจอย่างมาก เหมามีทัศนะว่าการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของหลิว เส้าฉีและเติ้ง เสี่ยวผิงเป็นการรื้อฟื้น “ระบบทุนนิยม” และ “ลัทธิแก้” จึงพยายามรณรงค์ให้มีการศึกษาสังคมนิยมอย่างจริงจัง แต่ก็ถูกขัดขวางจากหลิว เส้าฉีและผู้นำอื่น ๆ บางคนในพรรค

ความขัดแย้งระหว่างเหมา เจ๋อตุงกับกลุ่มของหลิว เส้าฉีเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาประเทศ ได้นำไปสู่ยุคที่เรียกว่าการปฏิวัติวัฒนธรรมในช่วงปี 1965-1969 ในช่วงดังกล่าวได้มีการวิพากษ์วิจารณ์และโจมตีผู้นำพรรคที่กำลังรื้อฟื้น “ระบบทุนนิยม” และ “ลัทธิแก้” จนในที่สุดผู้นำระดับสูง เช่น หลิว เส้าฉี และเติ้ง เสี่ยวผิง ก็ถูกปลดออกจากตำแหน่งทางการเมือง และต่อมาในการประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 9 ในเดือนเมษายน 1969 ได้มีการแต่งตั้งนายพลหลิว เปียวเป็นทนายทนายการเมืองของเหมา เจ๋อตุง นอกจากนั้น ผู้สนับสนุนเหมา ซึ่งได้แก่กวางเจียง ชิง (ภรรยาเหมาเจ๋อตุง) จาง ชุนเฉียว เหยา เหวินหยวน และหวาง หงเหวิน หรือที่เรียกกันว่า “แก๊งสี่คน” ก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ภายในพรรค

ในช่วงดังกล่าว ความขัดแย้งในระหว่างผู้นำจีน แม้จะไม่เปิดเผยเด่นชัดเหมือนช่วงก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรมก็ตาม แต่ก็มีการแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง เพราะฝ่ายทหารภายใต้การนำของนายพลหลิว เปียว พยายามจะยึดครองอำนาจทางการเมือง ในขณะที่ผู้นำฝ่ายพลเรือนภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตุง และนายกรัฐมนตรีโจว เอินโล่ ต้องการจะลดบทบาททางการเมืองของฝ่ายทหารลง ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มดังกล่าวเริ่มเห็นได้เด่นชัด มีการกล่าวหาว่านายพลหลิว เปียวได้วางแผนยึดอำนาจและเตรียมการลอบสังหารเหมา เจ๋อตุง อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายทหารกับฝ่ายพลเรือนได้ลดลงเมื่อนายพล

หลิว เปียวถึงแก่อสัญกรรม เนื่องจากเครื่องบินตกที่ประเทศมองโกเลียในเดือนกันยายน 1971

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 ภายหลังจากที่นายพลหลิว เปียวถึงแก่อสัญกรรม ผู้นำที่มีอำนาจและบทบาทสำคัญที่สุดก็คงเหลือแต่เหมา เจ๋อตุงกับนายกรัฐมนตรีโจว เอินโลเท่านั้น อย่างไรก็ตาม โดยที่โจว เอินโลเริ่มชราภาพและมีอาการป่วยเรื้อรังต้องรับการตรวจรักษาอยู่เสมอจึงได้ตั้งเต็ง เสี่ยวผิงให้กลับมาช่วยบริหารประเทศในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ในช่วงนี้เองความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำจีนได้เริ่มก่อตัวขึ้นอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งในเรื่องเกี่ยวกับการสืบทอดตำแหน่งของโจว เอินโล และตำแหน่งประธานพรรคของเหมา เจ๋อตุงซึ่งชราภาพมากแล้วเช่นกัน รวมทั้งความขัดแย้งในแง่ของนโยบายการพัฒนาประเทศ

ในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของจีนนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่ากลุ่มผู้นำของจีนมีความคิดเห็นขัดแย้งกันมากเกี่ยวกับกรรมวิธีที่จะพัฒนาประเทศและยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น กลุ่มต่าง ๆ นี้อาจแบ่งแยกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กล่าวคือ *กลุ่มสายกลาง* หรือ *กลุ่มนักปฏิบัติ* (Moderates หรือ Pragmatists) นำโดยเต็ง เสี่ยวผิง กลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ กับ *กลุ่มฝ่ายซ้าย* (Radicals) ที่เน้นหนักถึงอุดมการณ์ทางการเมือง นำโดยแก๊งสี่คน ผู้นำสองกลุ่มนี้มีความขัดแย้งในแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เรื่องการเมืองเป็นตัวนำ กลุ่มฝ่ายซ้ายมีความคิดเห็นว่าวิวัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสังคมนิยม การที่จะเน้นแต่การพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวจะสร้างความมัวหมองให้กับอุดมการณ์ทางการเมือง อันจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง กลุ่ม

นี้มีความคิดเห็นว่าเป็นประชาชนจีน บุคคลในพรรคคอมมิวนิสต์ และผู้นำต่าง ๆ จะต้องทำการปรับปรุงตนเองให้เข้ากับอุดมการณ์อยู่ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้เกิดการปฏิวัติต้องมีการชะงักงัน ส่วนกลุ่มสายกลางนั้นมีความคิดเห็นว่าเป็นเวลาแล้วที่จีนจะต้องลงมือทำการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ เสียที ซึ่งในการนี้ในบางครั้งอุดมการณ์ทางการเมืองอาจจะเป็นอุปสรรคมากกว่าจะช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปด้วยความราบรื่น

2. เรื่องการใช้สิ่งจูงใจทางวัตถุ กลุ่มสายกลางมีความคิดเห็นว่าเป็นถ้าจะให้ประชาชน ชาวนา กรรมกร ฯลฯ ร่วมมืออย่างเต็มที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ บุคคลเหล่านี้จะต้องได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม แต่กลุ่มฝ่ายซ้ายมีความเห็นว่าการกระทำเช่นนี้จะเป็นการถอยหลังเข้าคลอง กล่าวคือจะเป็นการนำประเทศกลับไปสู่ระบบทุนนิยมอีกครั้ง ซึ่งเป็นการขัดต่ออุดมการณ์ กลุ่มฝ่ายซ้ายมีความเห็นต่อไปว่าประชาชนจีนทุกคนควรยึดมั่นอุดมการณ์เป็นหลักมากกว่าจะทำการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

3. เรื่องการยอมรับเทคโนโลยีจากต่างชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศ กลุ่มสายกลางมีความเห็นว่าเป็นจีนมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้จากต่างชาติ หากจะได้รับความช่วยเหลือบ้างโดยที่ ไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ ก็เป็นเรื่องที่สมควรกระทำ แต่กลุ่มฝ่ายซ้ายกลับมีความเห็นที่ตรงกันข้าม กลุ่มฝ่ายซ้ายมีความเห็นว่าการดำเนินการทางเศรษฐกิจของจีนจะต้องเป็นไปในลักษณะของ “การพึ่งตนเอง” ให้มากที่สุด ไม่ใช่เป็นการ “บูชา” หรือ “นิยม” เทคโนโลยีตะวันตกอันจะเป็นผลให้จีนต้องถูกกดขี่โดยลัทธิจักรวรรดินิยมดังที่เป็นมาในอดีต ในเรื่องนี้เกียรติภูมิของชาติเป็นเรื่องที่จีนระแวงระวังมาก เพราะในอดีตที่ผ่านมาจีนได้ตกเป็นที่ยึดเหนี่ยวของต่างชาติมาเป็นเวลากว่าศตวรรษ

อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์กันให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่า ทั้งกลุ่มสายกลางและกลุ่มฝ่ายซ้ายมีเป้าหมายในระยะยาวอย่างเดียวกันคือ ต่างก็ต้องการให้จีนมีระบบเศรษฐกิจที่ทันสมัย ต่างก็ยอมรับว่า “สิ่งจูงใจ” เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาและต่างก็ต้องการที่จะให้มีการติดต่อกับต่างประเทศ สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มฝ่ายซ้ายและกลุ่มสายกลางคือสำหรับกลุ่มฝ่ายซ้ายแล้วเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ การติดต่อกับต่างประเทศ ฯลฯ ยังมีความสำคัญรองลงมาจากความจริงที่ว่าฝ่ายตนนั้นไม่เคยได้มีอำนาจบริหารประเทศอย่างจริงจัง เท่าที่กลุ่มนี้สามารถเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ก็เพราะได้รับการหนุนหลังจากเหมา เจ๋อตุง เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นถ้าสิ้นยุคของเหมา เจ๋อตุง สิ่งแรกที่กลุ่มนี้จะต้องกระทำก็คือพยายามกุมอำนาจทางการเมืองก่อน หากสามารถกุมอำนาจทางการเมืองได้แล้วจึงจะดำเนินการพัฒนาประเทศ แนวทางที่ใช้ก็อาจไม่แตกต่างจากแนวนโยบายของกลุ่มสายกลางเท่าไรนัก

ดังนั้นเมื่อโจว เอินโลถึงแก่อนิจกรรมในเดือนมกราคม 1976 ความขัดแย้งระหว่างผู้นำสองกลุ่มได้ปะทุขึ้นในกรณี “เทียน อันเหมิน” ในเดือนเมษายนปีเดียวกัน ความสับสนได้เริ่มต้นจากการที่ประชาชนในกรุงปักกิ่งได้นำพวงหรีดไปวางไว้ว่าลัยแด่โจว เอินโลที่อนุสาวรีย์วีรบุรุษใจกลางจัตุรัสเทียน อันเหมิน แต่ต่อมาปรากฏว่าพวงหรีดเหล่านั้นได้ถูกสั่งเก็บจึงเกิดการประท้วง ในการนี้พวกแก๊งสี่คนได้ส่งกำลังทหารบ้าน (Militia) เข้าจับกุมผู้ประท้วงและกล่าวหาว่าตั้ง เสี่ยวผิงอยู่เบื้องหลังการประท้วงดังกล่าว เป็นเหตุให้ตั้งถูกปลดออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและตำแหน่งอื่น ๆ ในพรรคและมีการแต่งตั้ง หว่า กว๋อเฟิง ในฐานะเป็นผู้ที่เหมา เจ๋อตุงวางตัวให้เป็นทายาททางการเมืองให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบแทนโจว เอินโลที่ถึงแก่อสัญกรรมไป

การขึ้นมาอำนาจของเต็ง เสี่ยวผิง

ในเดือนกันยายน 1976 เหมา เจ๋อตุงก็ได้ถึงแก่อสัญกรรมอีกคนหนึ่ง หว่า กว๋อเฟิง ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีนอีกตำแหน่งควบคู่ไปด้วยตามเจตนารมณ์ที่เหมา เจ๋อตุงได้วางไว้ อาจกล่าวได้ว่าปี 1976 นับเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการเมืองจีนเนื่องจากนายกรัฐมนตรีโจว เอินไลและประธานเหมา เจ๋อตุงถึงแก่อสัญกรรมในเวลาไล่เลี่ยกัน

อสังกรรมของเหมา เจ๋อตุงเป็นชนวนให้ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มฝ่ายซ้ายกับกลุ่มปฏิรูปภายใต้การนำของเต็ง เสี่ยวผิงซึ่งถูกปลดจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีไปในวิกฤตการณ์เทียน อันเหมินปะทุขึ้นมาอีก แต่ในครั้งนี้นักปฏิรูปได้ร่วมมือกับฝ่ายทหารผนึกกำลังกันทำการขจัด (purge) แก๊งสี่คนให้พ้นจากอำนาจโดยการบุกเข้าจับกุมตัว ในวันที่ 6 ตุลาคม 1976 ซึ่งประมาณ 4 ปีต่อมาได้มีการพิจารณาความผิดของแก๊งสี่คนรวมทั้งพรรคพวกของนายพลหลิน เปียวอีก 6 คน และได้มีการตัดสินลงโทษให้ต้องจำคุก 15 ปีบ้าง ตลอดชีวิตบ้าง

เหตุการณ์ดังกล่าวนับเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เต็ง เสี่ยวผิงสามารถกลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองในจีนอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือในปี 1978 หว่า กว๋อเฟิงได้แต่งตั้ง เต็ง เสี่ยวผิงให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและนับแต่นั้นเป็นต้นมาบทบาทและอิทธิพลของเต็ง เสี่ยวผิงได้ขยายขอบเขตมากขึ้น โดยเต็งได้พยายามลดอิทธิพล

ของอุดมการณ์และแนวความคิดของเหมา เจ๋อตุงลง มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าสิ่งที่เหมาได้กระทำนั้นถูกต้องเพียง 70% ผิดพลาด 30%

แม้ว่าเต็ง เสี่ยวผิงเริ่มมีอิทธิพลทางการเมืองมากขึ้นก็ตาม แต่เต็ง เสี่ยวผิงก็ตระหนักดีว่าตนเองมีอายุมากถึง 80 ปีแล้ว จำเป็นที่จะต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่ขึ้นมาเพื่อสืบทอดอำนาจต่อไป ดังนั้นจึงได้แต่งตั้งหู เย่าป๋ิง ซึ่งเป็นบุคคลที่เต็ง เสี่ยวผิงสนิทสนมและให้ความไว้วางใจเป็นอย่างมากและมีอายุเพียง 68 ปี ขึ้นดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน และต่อมาไม่นานก็มีการแต่งตั้งคนสนิทของเต็งอีกคน คือ จ้าว จื่อหยาง ซึ่งอายุ 61 ปี เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบแทนหว่า กว๋อเฟิง ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าวไป โดยเต็ง เสี่ยวผิงซึ่งมีบทบาทอย่างแท้จริงอยู่เบื้องหลัง คงดำรงตำแหน่งเพียงรองนายกรัฐมนตรีเท่านั้น

ต่อมาในกลางปี 1981 หว่า กว๋อเฟิง ทายาททางการเมืองของเหมาได้ถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน และได้มีการแต่งตั้งให้ หู เย่าป๋ิง ขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทน โดยยังดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคควบคู่ไปด้วย ส่วนหว่า กว๋อเฟิงนั้นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรองประธานพรรค แต่ต่อมาในปี 1982 ในการประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 12 ที่ประชุมได้แก้ไขและรับรองรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งได้ยกเลิกตำแหน่งประธานและรองประธานพรรค เป็นผลให้ตำแหน่งเลขาธิการพรรค ซึ่งหู เย่าป๋ิงดำรงตำแหน่งอยู่กลายเป็นตำแหน่งสูงสุดของพรรค และในปี 1983 หลี่ เซียนเนียน พันธมิตรทางการเมืองอีกคนหนึ่งของเต็ง เสี่ยวผิงก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งถือเป็นตำแหน่งประมุขของประเทศ

แม้ว่าเต็ง เสี่ยวผิงจะมีได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ สูงสุดก็ตาม แต่ก็เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองที่แท้จริงในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษที่ 1980 ก็คือเต็ง เสี่ยวผิงนั่นเอง เพราะบุคคลที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสำคัญทั้ง 3 ตำแหน่งที่กล่าวมาแล้วล้วนเป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมกับเต็ง เสี่ยวผิงเป็นอย่างดีและเป็นบุคคลที่เต็ง เสี่ยวผิงเป็นผู้เลือกทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันเต็ง เสี่ยวผิงก็สามารถกำจัดหว่า กว๋อเฟิง ทายาททางการเมืองของเหมา เจ๋อตุงลงได้ซึ่งเท่ากับเป็นการลดบทบาทและอิทธิพลที่ยังเหลืออยู่ของกลุ่มฝ่ายซ้ายลง

ในด้านการพัฒนาประเทศ เต็ง เสี่ยวผิงได้ประกาศใช้นโยบายสี่ทันสมัย คือการพัฒนาประเทศจีนให้ทันสมัยใน 4 ด้าน อันได้แก่ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเพื่อให้นโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ เต็ง เสี่ยวผิงจึงเปิดประเทศจีนให้มีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อนำเอาเทคโนโลยีและเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยโดยเฉพาะจากตะวันตกเข้ามาพัฒนาประเทศ ในช่วงดังกล่าวนี้เอง คือในปี 1979 จีนก็ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกา หลังจากที่เป็นศัตรูกันมานานร่วม 30 ปี

นอกเหนือจากการมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วตามนโยบาย 4 ทันสมัยแล้ว เต็ง เสี่ยวผิงได้เริ่มนโยบายปฏิรูปในด้านอื่น ๆ ด้วยดังนี้

1. นโยบายการปรับปรุงพรรค ได้เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังในเดือนตุลาคม 1983 โดยกำหนดใช้เวลา 3 ปี ซึ่งจะเป็นการปรับปรุงทางด้านวินัยพรรคและวิธีการทำงาน รวมทั้งเป็นการกำจัดสมาชิกพรรคที่เป็นฝ่ายของแก๊งสี่คนในสมัยปฏิวัติวัฒนธรรม และผู้ที่ก่ออาชญา-

กรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นได้เตรียมผู้นำรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นรุ่นที่ 3 สำหรับบริหารประเทศ ทั้งนี้ เพื่อจุดมุ่งหมายในการสร้างเสถียรภาพภายในพรรคและเป็นการมั่นใจว่านโยบายของกลุ่มผู้นำในปัจจุบันจะได้รับการปฏิบัติต่อไป เต็ง เสี่ยวผิงได้จัดประเภทผู้นำจีนเป็น 4 รุ่นคือ รุ่นอาวุโส เช่น เต็ง และผู้นำที่ร่วมการปฏิวัติยึดอำนาจจากก๊กมินตั๋ง ผู้นำรุ่นที่สอง เช่น หู เย่าปังและจ้าว จื่อหยาง ผู้นำรุ่นที่สาม เช่น หลี่ เฝิง เถียน จี้หยุน หู ฉีลิ และผู้นำรุ่นหนุ่ม โดยเต็งได้ประกาศที่จะดำเนินนโยบายถ่ายทอดอำนาจให้แก่ผู้นำแต่ละรุ่นตามลำดับโดยหวังให้มีการสืบทอดอำนาจอย่างสันติและใช้อำนาจในลักษณะร่วมกันคือเป็นระบบผู้นำร่วม (Collective Leadership)

2. การปฏิรูปด้านกองทัพ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย ได้มีการดำเนินการสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาเข้ามามีตำแหน่งในกองทัพ ขณะเดียวกันก็ได้พยายามปลดเกษียณทหารที่มีอายุมากออกไป รวมทั้งมีแผนการลดกำลังทหารจำนวนหนึ่งล้านคน (จากจำนวน 4.2 ล้านคน) เริ่มตั้งแต่ปี 1985 โดยจะให้เสร็จสิ้นภายใน 2 ปี ซึ่งจะสามารถนำงบประมาณไปพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้นจะปรับปรุงทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ทันสมัย แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยตนเอง

3. การปฏิรูประบบราชการ ผู้นำจีนได้เคยแถลงว่า จีนมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะปฏิรูประบบราชการเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งจะต้องมีการศึกษาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในระบบราชการ เช่น การทำงานซ้ำซ้อน การไม่มีประสิทธิภาพ คนล้นงาน รวมทั้งการเลื่อนขั้นและการเกษียณอายุซึ่งยังไม่ถึงเกณฑ์ที่แน่นอน เพื่อส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาเข้ามาดำรงตำแหน่ง

4. การปฏิรูปด้านการศึกษา การศึกษานับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปสู่ความทันสมัยในด้านต่าง ๆ ของประเทศ ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุงองค์การบริหารการศึกษาเสียใหม่ โดยเมื่อต้นปี 1985 ได้มีการเปลี่ยนแปลงกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นในรูปของคณะกรรมการการศึกษา เพื่อเป็นการขยายบทบาทและควบคุมการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะกรรมการนี้จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะมนตรีแห่งรัฐโดยตรง และมีรองนายกรัฐมนตรีที่มีชื่อเสียงและความสามารถคือ นายหลี่ เฝิง เป็นรัฐมนตรีควบคุมอีกตำแหน่งหนึ่ง นอกจากนี้ จีนยังมีนโยบายที่จะขยายการศึกษาภาคบังคับออกเป็น 9 ปี และให้ความอิสระแก่ชุมชนหรือโรงงานในการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อการช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งการส่งเสริมและการให้ทุนการศึกษาทั้งรัฐบาลและส่วนตัวในการไปศึกษาต่างประเทศ

แม้จีนภายใต้นโยบายสี่ทันสมัยจะประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามนโยบายการปฏิรูปต่าง ๆ และการเปิดประเทศของผู้นำจีนก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์และคัดค้านจากบางกลุ่ม เช่น กลุ่มทหารอาวุโส ไม่เห็นด้วยกับนโยบายปรับปรุงกองทัพเพราะต้องถูกปลดเกษียณพ้นจากตำแหน่งซึ่งเดิมเคยได้รับความสะดวกสบาย นอกจากนี้ นโยบายลดกำลังทหารก็ทำให้ฝ่ายทหารได้รับงบประมาณน้อยลง และประการสำคัญ กลุ่มทหารที่สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีความคิดแบบอนุรักษ์นิยมและติดอยู่กับแนวคิดของเหมา เจ๋อตุงและมักจะไม่เห็นด้วยกับแนวทางที่ขัดกับเหมา

นอกจากนั้น กลุ่มผู้นำอาวุโสบางกลุ่มก็เห็นว่านโยบายปฏิรูปและการเปิดประเทศเป็นการดำเนินนโยบายที่ก้าวเร็วเกินไป ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการหลังไหลของวัฒนธรรมทุนนิยมและแนวความคิดเสรีนิยม

ต่าง ๆ ปัญหาอื่น ๆ ที่ถูกนำมาขึ้นมามีวิพากษ์วิจารณ์ก็ได้แก่ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาจากการวางแผนงานที่ไม่ดี ยิ่งไปกว่านั้นยังมีปัญหาคอร์รัปชันของสมาชิกพรรคอย่างกว้างขวาง รวมทั้งปัญหาราคาสินค้าสูงขึ้น รายได้ของประชาชนไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งเงิน หยุนสมาชิกอาวุโสของคณะกรรมการประจำของกรมการเมืองได้กล่าวตำหนิการดำเนินนโยบายปฏิรูปของเติ้ง เสี่ยวผิงพร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าว และเรียกร้องให้มีการระงับอุดมการณ์ของพรรคเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วย

แม้ว่ากลุ่มที่ต่อต้านและคัดค้านนโยบายปฏิรูปของเติ้ง เสี่ยวผิงจะเป็นเพียงคนกลุ่มน้อยเท่านั้น แต่กระแสการต่อต้านก็ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์จีน ดังนั้น รัฐบาลจึงได้หามาตรการป้องกันการต่อต้านโดยออกคำเตือนและแรงจูงใจให้ประชาชนร่วมกันต่อต้านสิ่งที่รัฐบาลเรียกว่า “แนวโน้มที่เป็นอันตราย” สำหรับในเรื่องการหลังไหลของวัฒนธรรมทุนนิยมนี้ทางจีนก็ได้มีมาตรการควบคุมและป้องกัน เช่นในเดือนตุลาคม 1983 ได้มีนโยบายรณรงค์จัดการแพร่ขยายของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งทางจีนใช้คำว่า “การแพร่เชื้อร้ายทางด้านวัฒนธรรมและแนวความคิด” แต่การรณรงค์ครั้งนั้นเป็นการรณรงค์ที่ก้าวไปไกลอันส่งผลกระทบต่อนโยบายเปิดประเทศของจีน ในที่สุดทางการจึงต้องยุติการรณรงค์ดังกล่าวในปี 1984 อย่างไรก็ตาม ทางจีนก็มีวิธีการป้องกันการแพร่ขยายของวัฒนธรรมทุนนิยมและแนวความคิดเสรีนิยมต่าง ๆ ออกมาเป็นระยะ ๆ เช่น ให้การศึกษา การกล่าวตักเตือนและการชี้แจงให้เห็นว่าวัฒนธรรมและแนวความคิดเหล่านั้นเป็นภัยต่อระบบสังคมนิยมจีนอย่างไร

แม้รัฐบาลจีนจะพยายามป้องกันการแพร่ขยายของวัฒนธรรมและแนวความคิดแบบตะวันตกก็ตาม แต่

นโยบายเปิดประเทศก็มีส่วนสำคัญนำมาซึ่งการแพร่ขยาย แนวความคิดดังกล่าวในหมู่นักศึกษาและปัญญาชน โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เช่น ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ และนานกิง ซึ่งได้เริ่มมีการเรียกร้องประชาธิปไตย และในช่วงเดือน ธันวาคม 1986 นักศึกษาที่กรุงปักกิ่งได้รวมกลุ่มกันเดิน ขบวนประท้วงเรียกร้องให้มีประชาธิปไตย และสนับสนุนนโยบายปฏิรูปทางการเมือง การเดินขบวนประท้วง ครั้งนี้ได้แผ่ขยายออกไปถึงเมืองใหญ่และเมืองต่าง ๆ ประมาณ 13 เมือง ซึ่งในครั้งนั้นทางการจีนได้เข้าปราบปรามและจับกุมนักศึกษาได้ 24 คน ต่อมาในช่วง สัปดาห์แรกของเดือนมกราคม 1987 บรรดานักศึกษาก็ยังมีการเคลื่อนไหวในลักษณะของการปิดโปสเตอร์ภายในมหาวิทยาลัย รวมทั้งมีการชุมนุมประท้วงเผาหนังสือพิมพ์ปักกิ่งเดลลี เนื่องจากไม่พอใจที่หนังสือพิมพ์ดังกล่าว เสนอข่าวโจมตีว่าการประท้วงของนักศึกษาเป็นเรื่อง “เพื่อผืน” และได้รับการครอบงำจาก “แนวทางทุนนิยม” อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวของนักศึกษาก็ค่อย ๆ สงบลงในสัปดาห์ต่อมาเนื่องจากเป็นช่วงของการสอบ กอปรกับทางการจีนมีท่าทีผ่อนปรนมากขึ้น เช่น การ ปลอ่ยนักศึกษาที่เป็นตัวการสำคัญ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวของนักศึกษาและปัญญาชนดังกล่าวได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในจีนอย่างกระทันหัน กล่าวคือ หู เย่าปัง ได้ ถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนซึ่งถือเป็นตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญที่สุดตำแหน่งหนึ่ง ข่าวการลาออกจากตำแหน่งของหู เย่าปัง เมื่อวันที่ 16 มกราคม 1987 สร้างความตกตลึงไปทั่วโลก เพราะไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่า ผู้นำจีนระดับสูงซึ่งเป็นคนที่ตั้ง เสียวมืดใจความไว้วางใจมากที่สุดคนหนึ่ง จะถูกกดดันให้ต้องออกจากเวทีการเมืองโดยไม่คาดคิด เช่นนี้ สาเหตุของการลาออกของหู เย่าปังก็มีผู้วิเคราะห์ว่า

น่าจะมาจากการที่หู เย่าปังเป็นผู้สนับสนุนและอยู่เบื้องหลังการเดินขบวนประท้วงของนักศึกษาจีนดังกล่าวนั่นเอง ซึ่งถ้ามองย้อนไปแล้วจะเห็นได้ว่า นับแต่ที่หู เย่าปังได้ขึ้นมาบริหารพรรค ก็มักถูกฝ่ายอนุรักษนิยมโจมตีอยู่เสมอ เพราะหู เย่าปังชอบวิพากษ์วิจารณ์นโยบายต่าง ๆ ของ เหมา เจ๋อตุง ยิ่งไปกว่านั้นฝ่ายอนุรักษนิยมในกองทัพปลดแอกไม่ยอมรับบทบาทและสถานะของหู เย่าปัง เพราะถือว่ายังมีอาวุโสไม่สูงพอที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่ง เลขาธิการพรรค และไม่เคยมียบทบาททางการเมืองมาก่อน นอกจากนั้นยังไม่พอใจที่หู เย่าปัง ในฐานะเลขาธิการพรรคซึ่งต้องรับผิดชอบงานด้านอุดมการณ์แต่กลับยอมให้มีการเผยแพร่แนวความคิดแบบเสรีนิยมตามสื่อมวลชน และยังสนับสนุนให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมาโดยตลอดในช่วงปี 1986 โดยเฉพาะต่อกรณีการเดินขบวนประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาในช่วงปลายปี 1986 และต้นปี 1987 ซึ่งฝ่ายอนุรักษนิยมถือว่าเป็นการทำทลายอำนาจพรรคโดยตรง และไม่พอใจหู เย่าปังเป็นอย่างมากที่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ จนการเดินขบวนประท้วงแผ่ขยายวงกว้างออกไปในหลาย ๆ เมือง อย่างไรก็ตามการลาออกจากตำแหน่งพรรคของหู เย่าปัง อาจมองได้ว่าตั้ง เสียวมืด เป็นผู้ขอร้องเพื่อต้องการประนีประนอมกับกลุ่มอนุรักษนิยม และเพื่อที่จะได้ลดกระแสความขัดแย้งภายในพรรคลงนั่นเอง อย่างไรก็ตาม แม้จะลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรค แต่หู เย่าปัง ก็ยังคงเป็นสมาชิกกรรมการเมือง และยังคงดำรงตำแหน่งกรรมการประจำกรมการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญทางด้าน การกำหนดนโยบายต่อไป อนึ่ง ก่อนหน้านี้นี้ไม่นาน พรรคคอมมิวนิสต์จึงก็ได้ปลดสมาชิกพรรค 3 คน ซึ่งมีความคิดริเริ่มเผยแพร่แนวความคิดเสรีนิยมของชนชั้นนายทุนในหมู่ปัญญาชนนักศึกษา

โดยที่ หู เย่าปัง เป็นผู้ใกล้ชิดตั้งแต่ เลี้ยวผิง และเป็น ผู้ที่ให้การสนับสนุนอย่างแข็งขันต่อการปรับปรุงพรรค รวมทั้งต่อการดำเนินนโยบายสี่ทันสมัย จึงมีผู้ตั้งข้อสังเกต ว่า การกำจัดหู เย่าปัง ออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรค ได้ นั้น นับเป็นชัยชนะของฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่ต่อต้านนโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจของเติ้ง เลี้ยวผิงมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามการที่ที่ประชุมของคณะกรรมการเมือง ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์เลือกนายกรัฐมนตรีก้าว จื่อหยาง ให้รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการพรรค แทนหู เย่าปัง นั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้ที่กุมอำนาจทางการเมืองจีนอยู่อย่างแท้จริงก็ยังคงเป็นเติ้ง เลี้ยวผิงนั่นเอง

การประชุมสมัชชาแห่งชาติ พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 13 : บทพิสูจน์อำนาจของเติ้ง เลี้ยวผิง

การประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีน ครั้งที่ 13 ระหว่างวันที่ 24 ตุลาคม - 1 พฤศจิกายน 1987 สะท้อนให้เห็นถึงทิศทางทางการเมืองและการดำเนินนโยบายปฏิรูปภายในประเทศของจีนอย่างน้อยในช่วง 5 ปีข้างหน้าได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญก็ถือเป็นการยืนยันบทบาทและอิทธิพลของเติ้ง เลี้ยวผิง ที่มีต่อการเมืองภายในจีน

ที่ประชุมดังกล่าวได้ให้การรับรองรายงานของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนชุดที่ 12 ซึ่งรายงานโดยก้าว จื่อหยาง และมีมติว่าภายหลังการประชุมเต็มคณะครั้งที่ 3 ของคณะกรรมการกลางพรรคชุดที่ 11 ในปี 1978 พรรคได้ดำเนินนโยบายไปตามแนวทางของมาร์กซอย่างถูกต้อง และได้รับความสำเร็จอย่างมาก ในการสร้างระบบสังคมนิยมนับตั้งแต่ได้มีการจัดตั้งสภา

ธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมา ในการนี้ ที่ประชุมได้ยกย่องสรรเสริญเติ้ง เลี้ยวผิง ที่ได้อุทิศตนเพื่อสร้างและพัฒนาแนวทางของพรรคนับแต่ปี 1978 เป็นต้นมาด้วย

ในรายงานที่แถลงต่อที่ประชุม ก้าว จื่อหยาง ได้กล่าวว่าเป็นอยู่ของสังคมจีนปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องมีการวางนโยบายและแนวทางให้ถูกต้อง ก้าว จื่อหยาง ย้ำว่าจีนยังอยู่ในระยะต้นของสังคมนิยมซึ่งในระยะที่ทุกประเทศจะต้องผ่านสภาพสังคมการผลิตที่ล่าช้าและเศรษฐกิจที่ยังไม่พัฒนาไปก่อน ดังนั้นจีนจึงต้องพยายามขจัดความยากจนและความล้าหลังให้หมดสิ้นไปด้วยการขยายกำลังการผลิต ซึ่งแนวความคิดดังกล่าว นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันว่าข้อสรุปดังกล่าวของก้าว จื่อหยางมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยป้องกันมิให้มีการแทรกแซงทั้งจากฝ่ายนิยมซ้ายและฝ่ายนิยมขวา และจะทำให้การสร้างระบบสังคมนิยมตามแบบฉบับของจีนดำเนินต่อไปด้วยดี

นอกจากนั้นแล้ว ที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 13 ยังได้ลงคะแนนคัดเลือกสมาชิกคณะกรรมการกลาง 175 คน และสมาชิกสำรองอีก 110 คน รวมทั้งคัดเลือกสมาชิกในคณะกรรมการที่ปรึกษาของคณะกรรมการกลาง 200 คน และสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบวินัยพรรคอีก 69 คน

ภายหลังการประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 13 เสร็จสิ้นลงในวันที่ 1 พฤศจิกายน 1987 ก็ได้มีการประชุมเต็มคณะสมัชชาที่ 1 ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ชุดที่ 13 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน ซึ่งที่ประชุมดังกล่าวได้เลือกตั้งตำแหน่งสำคัญ ๆ ของคณะกรรมการกลางพรรคด้วย

ผลการเลือกตั้งตำแหน่งสำคัญ ๆ ในคณะกรรมการกลางพรรคนับเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าบทบาท

และอิทธิพลของเต็ง เสี่ยวผิง ยังคงมีอยู่อย่างกว้างขวางในเวทีการเมืองภายในของจีน เพราะบุคคลที่เต็ง เสี่ยวผิง ให้ความไว้วางใจและกำหนดตัวให้เป็นผู้สืบทอดอำนาจทางการเมืองต่อไป ล้วนได้รับการคัดเลือกให้มาดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ แทบทั้งสิ้น กล่าวคือ

เลขาธิการ ได้แก่ จ้าว จื่อหยาง

กรรมการประจำกรมการเมือง 5 คน ได้แก่ จ้าว จื่อหยาง หลี่ เฝิง เฉียว ลือ หู ฉีลี่ และ เทยา อีหลิน

กรรมการกรมการเมือง 17 คน ได้แก่ ่วาน หลี่เถียน จี้หยุน เฉียว ลือ เจียง เจ๋อหมิน หลี่ เฝิง หลี่ เตียนยิง หลี่ ลู่หวน หลี่ ซีหมิน หยาง อู๋ไต้ หยาง ช่างคุน อู๋เซี่ยเฉียน ช่ง ผิง จ้าว จื่อหยาง หู ฉีลี่ หู เย่าปัง เทยา อีหลิน และ เจิน จีเหวย ส่วนกรรมการสำรองได้แก่ ดิง กวานเกิน

เลขาธิการคณะกรรมการตรวจสอบวินัยพรรค ได้แก่ เฉียว ลือ

ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาพรรค ได้แก่ เจิน หยุน

ประธานคณะกรรมการทหาร ได้แก่ เต็ง เสี่ยวผิง โดยมี จ้าว จื่อหยาง เป็นรองประธานคนที่ 1 และหยาง ช่างคุน เป็นรองประธานประจำ

เป็นที่น่าสังเกตว่าตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมการประจำกรมการเมืองซึ่งถือเป็นองค์กรบริหาร และกำหนดนโยบายที่สำคัญยิ่งของพรรค นอกจาก จ้าว จื่อหยางแล้ว สมาชิกคนอื่น ๆ อันได้แก่ หู เย่าปัง เต็ง เสี่ยวผิง หลี่ เซียนเหนียน และ เจิน หยุน ไม่ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวอีก ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่า ความสำเร็จของการประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 13 และการเลือกตั้งสมาชิกในคณะกรรมการกลางพรรคและตำแหน่งสำคัญ ๆ ถือเป็นชัยชนะของเต็ง เสี่ยวผิงที่สามารถดึงคนรุ่นหนุ่มที่มีความรู้ความ

สามารถเข้ามาได้มาก ในขณะที่คนรุ่นสมัยปฏิวัติหลาย คนไม่ได้รับเลือกตั้งในคณะกรรมการกลางพรรคชุดปัจจุบัน การที่จ้าว จื่อหยาง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างเป็นทางการสืบทอด หู เย่าปัง ซึ่งได้ลาออกไปในตอนต้นปี 1987 นั้น ทำให้ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีว่างลง ทั้งนี้เนื่องจาก เต็ง เสี่ยวผิง ไม่มีนโยบายให้ผู้นำพรรคและผู้นำรัฐบาลเป็นบุคคลเดียวกัน ดังนั้นจึงได้มีการแต่งตั้งรองนายกรัฐมนตรี หลี่ เฝิง ซึ่งมีอายุ 59 ปี ให้รักษาการณ์ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนกว่าจะมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีถาวรต่อไป ในการประชุมครั้งที่ 1 ของสภาประชาชนชุดที่ 7 ในเดือนมีนาคม 1988 ซึ่งก็เป็นที่คาดหมายกันว่า หลี่ เฝิง คงจะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวอย่างถาวรต่อไป และเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า หู เย่าปัง ยังคงได้รับการคัดเลือกให้เป็นสมาชิกของกรมการเมืองซึ่งถือเป็นองค์กรสำคัญยิ่งองค์กรหนึ่งของพรรคต่อไป อันสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของ หู เย่าปัง ยังคงมีอยู่ในพรรค

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ การที่ จ้าว จื่อหยาง ซึ่งถือว่าไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายทหารมาก่อน แต่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองประธานคนที่ 1 ของคณะกรรมการทหาร ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ตั้งขึ้นมาใหม่ ดังนั้นจึงเป็นที่คาดหมายกันว่า จ้าว จื่อหยาง จะมารับสืบทอดนโยบายและเสริมงานปฏิรูปกองทัพต่อจาก เต็ง เสี่ยวผิง และเป็นการสะท้อนให้เห็นด้วยว่าฝ่ายทหารให้การยอมรับ จ้าว จื่อหยาง มากขึ้น

เต็ง เสี่ยวผิง กับการเมืองภายในจีนในทศวรรษที่ 1990

แม้ว่า เต็ง เสี่ยวผิง จะไม่ได้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองและประธานคณะกรรมการ

การที่ปรึกษาของพรรคแล้วก็ตาม แต่เต็ง เสี่ยวผิง ยังคงดำรงตำแหน่งสำคัญ คือประธานคณะกรรมการทหารต่อไป อย่างไรก็ตามโฆษกพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้กล่าวต่อสื่อมวลชนภายหลังการเลือกตั้งตำแหน่งสำคัญ ๆ สิ้นสุดลงว่า เต็ง เสี่ยวผิง ยังคงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอยู่ในพรรคและในรัฐบาลในฐานะเป็นผู้นำในการวางนโยบายที่สำคัญ ๆ (a chief architect of major policies)

สิ่งที่เห็นได้ชัดจากการประชุมครั้งที่ผ่านมาก็คือ เต็ง เสี่ยวผิง สามารถจัดผู้นำฝ่ายอนุรักษนิยมที่มีอายุมากและต่อต้านนโยบายการปฏิรูปของเต็ง เสี่ยวผิง ออกไปได้หลายคน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถดึงผู้นำรุ่นหนุ่มที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดที่เต็ง เสี่ยวผิง ได้วางไว้ อย่างไรก็ตามบุคคลสำคัญที่เคยต่อต้านนโยบายการปฏิรูปของเต็ง เสี่ยวผิง เช่น เฉิน หยุน ซึ่งเดิมเคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการตรวจสอบวินัยพรรค แม้จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาพรรค ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ไม่ค่อยจะมีความสำคัญมากนักก็ตาม แต่การที่เฉิน หยุน ยังคงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในพรรค

ต่อไปอีกนั้น ก็อาจวิเคราะห์ได้ว่า ภายในพรรคยังคงมีการคานอำนาจกันอยู่บ้าง ระหว่างฝ่ายอนุรักษนิยมกับฝ่ายปฏิรูป มิใช่ว่าฝ่ายอนุรักษนิยมจะหมดอำนาจไปเลยเสียทีเดียว บทบาทและอิทธิพลของฝ่ายอนุรักษนิยมยังคงมีอยู่แต่ค่อนข้างจำกัด และอาจค่อย ๆ หมดไปในที่สุด และเมื่อนั้นนโยบายปฏิรูปของ เต็ง เสี่ยวผิง ก็คงดำเนินต่อไปอย่างเต็มที่ เพื่อนำประเทศจีนให้บรรลุเป้าหมายทันสมัย 4 ประการ ภายในปี 2000 ดังที่เต็ง เสี่ยวผิง ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้.

ในส่วนของหลี่ เิง ซึ่งคาดว่าจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปนั้น ก็ได้กล่าวถึงนโยบายในการทำงานของเขาวouldจะยึดปฏิบัติตามแนวทางพื้นฐานซึ่งที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 13 ได้วางไว้ และจะยึดมั่นนโยบายปฏิรูปและเปิดประตูสู่โลกภายนอก รวมทั้งจะพยายามรักษาการเมืองภายในให้มีเสถียรภาพและมีเอกภาพ และที่สำคัญก็คือจะเร่งพัฒนาระบบสังคมนิยมจีนให้ทันสมัยต่อไป ดังนั้นจึงเชื่อได้ว่า หลี่ เิง จะเป็นผู้รับนโยบายปฏิรูปของเต็ง เสี่ยวผิง ไปปฏิบัติให้สำเร็จต่อไป

บทสรุป

ภายหลังจากที่ต้องต่อสู้กับมรสุมทางการเมืองมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยการปฏิวัติวัฒนธรรม ในที่สุด เต็ง เสี่ยวผิง ก็กลับขึ้นมาขึ้นผงาดเป็นผู้ชนะอย่างแท้จริงตลอดช่วงทศวรรษที่ 1980 นโยบายการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยของเต็ง เสี่ยวผิง แม้จะถูกคัดค้านโจมตีจากฝ่ายอนุรักษนิยม แต่ผลสำเร็จของนโยบายดังกล่าวก็ประจักษ์ต่อสายตาของชาวจีนหลายร้อยล้านคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำสำคัญ ๆ ของจีนในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นหนุ่มที่เต็ง เสี่ยวผิง กำหนดให้เข้ามาสืบทอดนโยบายปฏิรูปประเทศต่อไป ดังนั้น จึงค่อนข้างจะเชื่อมั่นได้ว่า ในอนาคตหรืออย่างน้อยในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษที่ 1990 การเมืองภายในจีนคงมีเสถียรภาพมั่นคงและผู้นำจีนจะยังคงยึดแนวนโยบายที่เต็ง เสี่ยวผิง วางรากฐานเอาไว้ แม้อาจจะถูกต่อต้านจากฝ่ายอนุรักษนิยมที่ยังคงมีบทบาทอยู่ในพรรคบ้างก็ตามแต่ก็คงไม่ถึงกับสามารถดึงเงินให้กลับไปสู่ยุคเน้นอุดมการณ์มากกว่าการพัฒนาประเทศได้โดยง่ายนัก

เอกสารอ้างอิง

- เขียน อธิระวิทย์   *จีนผลัดแผ่นดิน* (ไทยวัฒนาพาณิช: กรุงเทพฯ 2527)
- จุลชีพ ชินวรรณโณ   “การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน” *การเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย* (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: กรุงเทพฯ, 2529)
- จุลชีพ ชินวรรณโณ   *จีนยุคสี่ทันสมัย: การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม* (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ, 2528)
- ไพศาล สุริยวงศ์ไพศาล   “จีน: นโยบายเปิดประตูค้าขายกับต่างประเทศ” *เอเชียปริทัศน์* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2528)
- _____ ,   *Beijing Review*.
- _____ ,   Beijing Review Publications, 13th National Congress of the Communist Party of China.
- _____ ,   *Inside China Mainland*, Institute of Current China Studies, Taiwan.
- _____ ,   *Issues & Studies : A Journal of China Studies and International Affairs*, Institute of International Relations, Taiwan.

อกินันทนาการ

จาก

โตโยต้า บัณฑิตที่ห้าของคุณ

บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด

180 ถ. สุรวงศ์ บางรัก กท. 10500 โทร. 2331845, 2354640, 2355065